

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De metu. Capvt XXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

ricos sapissimè milites suos animant.

Dio 61.

Insigne exemplum est, apud Dionem lib. 62. Vbi Bunduca excellenti plane robore Heroina, Britannos suos ad bellum adversus R. P. incensa admodum oratione cohortata, postremo etiam leporem è gremio demisit, omnibus capiendi causis, qui cum prospere processisset, vaivarsa multitudo laetis animis exclamavit. Illa autem ad Andrastem, Viraginu, opinor, & Martij operis Deam χαρι τε τοι εχω ω ανδρας η, η προσηλα ομοι σε γυνη γονα η, &c. quae omnia magnam fiduciam militibus indidit. Innumera sunt etiam argumenti exempla de quibus nihil attinet hic pluribus dicere. Cavendum est autem apud graues, & cordatos viros, leuia quaedam spei momenta, & vt aiunt, mera vigilantium insomnia proferre, quae nihil addunt fiducia, sed risum potius, & contemptum pariunt. Quod indicauit Ciceronis ille iocus in Pompeianum, qui redintegrandum bellum esse aiebat, & bene sperandum, quod in castris Pompeij septem Aquilae reperta essent. Recte moneres, inquit Cicero, si pugnandum esset nobis cum Graculis. Vbi vanis spei figmentis semel decepti sunt animi, difficilium postea tractantur, & pellicuntur.

De metu.

CAPVT XXII.

Metus di-
m. satelles.

Oppositus est fiducia metus, dirus quida tortor, & satelles, quo metulosa anima grauissimè vexatur. Est enim animi cõ- cussio in expectatione mali, quae plus aliquãdo officit, quam ipsius mali praesentia. Siqui- dem multos impendentium malorum formi- dine, & opinione exanimatos esse constat. V- fus est huius motus, cum ab insituito aliquo, vel consilio, vel opere deterrendi sunt animi, nec satis bonorum illecebra capiuntur; Tunc enim malorum metus necessario incutiendus est.

Plurimum autem iuuat oratorem, natu- ra, constitutioque corporis eius, cui metum cupit inurere. Plerique enim sunt adeo meti- culosi, vt frondium instar, ad leuissimum quemque ventum impullum contremiscant.

Qui meti
ticulosi.

Tales sunt à natura, qui parum calidi san- guinis habent circa cor diffusum, qui se atra

bile macerant, alacritatemque, & vigorem in dies extinguunt, qui obscura vita, & meti- culosa institutioni assueuerunt, qui se, & al- lios tenerrimè diligunt. Ijs enim timeant, quos amant necesse est. Adhuc, timoribus fa- cilis pulsantur prudentes, & considerati, qui pericu a longius prouident, nisi ea sint, qui- bus se facile expedire posse credant. Item im- probi, conscientiae terroribus exagitati; & ad omnia (vt aiunt) fulgura ex allefcetes: Par est enim mullos timere, qui multis segetem timendi praebent, nisi eos, à quibus male ti- mentur, imbecillimos putent. Apud ingenia mollia, & natura metulosa, facilius est exci- tare terrorem, dura, & verifuta, nunquam, nisi magnis commouentur rebus.

Tria autem sunt genera, vt animaduertit Aristoteles, rerum metuendarum. *Res metu- enda.*

Vnum earum, quae interimunt, vt fulmi- na, incendia, eluisiones, ferarum impetus, ho- stium concursiones.

Alterum earum, quae magnam molestiam afferunt, vt amissiones parentum, coniugum, liberorum, fratrum; fortunarum, igit omnia, carcer, exilium.

Tertium earum, quae signa sunt rerum e- iusmodi, & certius indicant periculum. In quo etiam genere portenta, & prodigia, quae praeter communem rerum cursum accidunt, gra- uissimos terrores inurere pectoribus solent. Neque verè satis est mala esse, ad deterren- dum proposita, nisi enim ea proximum dam- num minentur, non aequè facile commoue- re valent. Tiuentur enim non omnes, qui nocere possunt, sed qui cum possint, velint, & eum velint, promptissime faciant. Maxime ve- rò vbi, qui laesi sunt armatam habent poten- tiam, sunt que ipsi iniusti, & contumeliam suo iudicio perpessi, qui que timorem faciendum, aut habendum decreuerint, tum formidolosi cuique prudenti redduntur.

Industria conceitandi timoris prima est, *Industria timoris exci- tandi.* nosse quid quisque amet, hac enim pun- dus est, qua diligit, hic vis acrior, hic ten- sus mollior est, sic ambizioso, honoru iactura. Auaro, pecuniarum amissio; amatori, delicia- rum creptio; proponitur.

II. Res, quae merito timeri possunt, & ex ijs emergentes casus, graui oratione sunt proponendi, vt pene ipsis subijciantur ocu- lis.

Qui quò plures, & atrociore fuerint.

ed maior erit timoris grauitas, vt si ciuium animi, ad deditiōem essent compellendi, mouerentur ab ipso futuro calamitatis (syrbs in hostium manus deueniret) metu. Depingentur Ciceronis more, arces subito vno incendio concidentēs, ciuor exuandans, sepulta patria, miseri, atque insepulti ciuium acerui, lamentationes matrumfamilias, fuga virginum, atque puerorum, & cetera, quae simul collecta, ingens quoddam facerent arumnarum omnium incendium.

III. Iuuat proxima pericula subijcere, & eorum; qui eadem, in eodem negotio perpeffi sunt, exempla percontare.

Mouentur enim omnes periculi similitudinae, maxime cum totius negotij, adiuncta paria sunt: quod Demosthenes grauitate, & magnifice praestat, cum Athenienses hortatur, ne Philippum quasi suis viribus imparē, & proinde nulla damna importatum despiciant. Quod vt obtineat, vicinas vires, & prouincias totas iam à Philppo vastatas, per συναδρισμόν commemorat, vt alienis malis faciat suos cautiōres.

Demosth.
Philipp. 3.
num. 30.

Ολιυθον μὲ δὴ καὶ μεθ' ἂν ἴω, καὶ ἀπολλυμένα, καὶ δύο, καὶ τριάκοντα πόλεις ἐπὶ θράκης ἑὼς ἀπείσας οὕτως ὁμοίως ἀνήρικεν, ὥστε μηδὲνα μηδ' εἰ πᾶσι τ' ἀκιδῶσαι, εἶναι βάλδιον προσελθόντα εἰσέν καὶ τὸ φακέων ἐν τῷ σταστο ἀνηρημένον σταπᾶ. ἀλλὰ δεπάλια πᾶσι χρεῖ, &c.

Nonn.
Dionys.
lib. 12.

IV. Nihil nimium minari oportet, habent enim minae muliebris aliquid iracundiae, nec immerito, δὴ λυγρὸν ἀπιλλῆς, dixit Nonnus Poeta: Canes, qui crebrius latrant, minus sunt formidolosi, & qui perpetuo garrunt ciuili, nunquam naues haurient. Sic qui assiduis minis perstrepunt, minus incutiunt timoris; incipiunt enim, quae saepe huiusmodi sine euctu audiunt, assuocere, & vt fabrorum ferrariorum canes, iuxta incudem dormire.

V. Iracundia ita expromenda est, vt semper aliquid videatur habere reconditum: Qui enim se totos effundunt, quasi apes exciso iam aculeo, minus sunt metuendi. Pleraque etiam, quae prolata minus habent grauitatis, aut per aposiopesin sunt reticenda, aut allegoriarum inuolucris tegenda, quo formidinis plus habeant. Quaeque latent maiora putat, plus incutit terroris à graui persona dictum. Quos ego Δυσμενέων δέ τε παῖδες, aut aliquid simi-

le, quam multae, & frendentes minae. Et recte Demetrius Phalereus cum Ducem laudauit, qui ad timorem hostibus incuriendum dixit anigmaticè, *Faciā vt in eorum agris, cicada in nuda canant humo* Hoc enim, quid velit pleae nescitur, & dum in varias trahitur interpretationes, plus metus incutit, & terroris.

VI. Diligenter prouidendum est oratori, apud quos agat, & quid ex eo motu velit, si enim salutarem metum esse cupit ijs, quibus imprimit, non debet apud molles, praesertim animos, vchementius agere, ne ex metu in pauorem, stuporem, desperationemque veniant. Alij sunt, qui nauiter suppliciorum metu terrendi sunt, alij veneratione, & reuerentia continendi, vt filij apud parentes, discipuli apud praecceptores. Habet quidem veneratione aliquid metus, sed plus pudoris admistum. Eius enim compresso quadam animi ex opinione magnitudinis bona, at certe nobis innoxia, quam in alio reueremur. Ex ea temperie magni, & boni nascitur amor, & pudor: Vnde expectimur, quod non inscite dixit quispiam apud Caesarem. *Qui apud se audent Caesar dicere, magnitudinem suam videntur ignorare: qui non vident, boni suam.* Venerationem aut istam tueretur admiratio, quae vt familiari consuetudine deperdi solet, cum praesertim, quae leone antea vix inueneri audebant vulpes, incipiant paulatim cum eo iustare: Ita enim reuerentiae quidpiam facile minuitur, nisi solida sit, & magna, & nouum quid promens in dies, ac denique tanta, vt se à contemptu facile vendicare possit: quod praestant verba, & facta graui, virilia, constantia, sublimia, sine vanitate, & furore. Haec qui norunt, admotam sibi venerationem impensius, & ardentius colunt. Haec contra eleuant, verba, & facta puerilia, ludibunda, securilia, leuia, vana, inconstantia, demissa, abiecta, quibus tollitur ipsius excellentiae, quae animos perfuderat, opinio.

Veneratio
quid differt
a metu.

VII. Et postremo, ad terrorem valentissima sunt portenta, & prodigia, vel eorum etiam opinio, quae credulos multitudinis animos, in omnem partem versare solent. Quam multi enim defectione Solis, & Lunae, quam ignorabant, accedente, tunc ad caelestes minas oratoris vocem, à suis consilijs profusus reuocati sunt, & deterriti.

Portenta
plurimum
valent ad
terroris

Nicias ipse dux Atheniensium, cum exercitum xl. millium, circa Syracusas mutatis castris seruare poterat, cum Luna deliquium pate-

pateretur, quasi periculi aliquid portenderet, superstitiosè à motione castrorum, suadentibus nonnullis, abstinuit, ex quo florentissimum exercitum in lanienam apertam coniecit. Quin & populum, sua memoria adeo amentem referit Vines, vt Lunam ab asino e-potam, vanis terroribus inductus crederet: cum asino de fluuio, vt assoler bibente, Lunæ imago reidens in fluuio, ad obiectam nubem subito se condidisset. Quamobrem, & miser asinus in carcerem actus, & post legitimam quaestionem factus est, vt Lunam mundo redderet. Dicit non potest quantum in eo superstitio-num genere luserint oratores, & quam graues inde terrorum affectus incusserint, quos prodita calliditate, sedare, & in risum vertere facillimum fuit.

At in lacris concionibus, alia habemus non vana terreculamenta, sed firmissima iracundia Dei in improbos argumenta, in quibus cœlestis illa eloquentia, vt alias videbimus, triumphare solet.

De metus remissione nihil hic attinet pluribus dicere, cum ex contrario affectu spei, & fiducia fati sit manifestum.

De odio.

Eius definitio.

CAPVT XXIII.

QVæ de amoris natura dicta sunt hæc-ius, commodiorem ad omnes odij affectus cognoscendos sternunt viam. Vt enim amor, est ad rem dilectam naturalis quædam propensio, sic odium, est animæ ab eo, quod malum sibi esse sentit, auersio. Nonnulli cum ira confundunt, siquidem D. Augustinus in libro definitionum, Odium, vererem iram ex pluribus causis collectam, & diuturno tempore perseverantem definit, haud multum à Marco Tullio dissentiens, qui odium iram inueteratam esse dixit. Sunt ista quidem inter se magno affinitatis vinculo contincta; differunt tamen nonnihil, vt ingeniosè obseruat Arist. in Rhet. Primum enim, ita propriè ex priuatis, aut communi-bus, quæ ad nos quoquo modo spectant iniurijs, ebullire solet, odium, ex fontibus magis vniuersis oritur, vt ex improbitate, licet ipsa minime nos læserit, improbos quipè omnes auersamur, non autem omnibus iusticiamur, sed singulis, à quibus nos læsos

esse arbitramur. Deinde ira, cum molestia quadam, & dolore coniuncta est, cum præsertim perturbationis, quasi fluctus intumescunt. Odium sine molestia est, & dolore eius, qui odit.

Tertiò, ira studet dolorem, & cruciatum inferre ei, cui succenset Odium, malum potius, quam molestos sensus machinatur. Postremo, ira mitigatur facilius, & malis illius, cui irascitur satiata statim deferuescit. Odium sanatur difficilius, & nulla ferme mali magnitudine superatur.

De quatuor odij generibus.

CAPVT XXIV.

NON vna est odij natura, sed in multos veluti concisa ramos, qui videntur ad quatuor capita posse referri commodius. Vnum est odium melancholicum. Alterum feruam. Tertium humanum. Quartum denique naturale. Melancholicum, ex atræ bilis redundantia oriri solet, quæ ita plerunque miseros agit, & verfat, vt omnes honestas voluptates, lucem, homines, se denique ipsos oderint. Itaque conscios fugiant oculos, vitæ ciuili auersantur studia, & in vastas penetrant solitudines, in quibus hominum odio, & vitæ tædio contabescunt. Talis fuit Timon *quisd. sp. nos.* in omne genus humanum singulari odio teter, & funestus, qui se nullum luculentius populo Atheniensi largiri posse credebatur beneficium, quam si ad mortis compendia, patibula, & funes suggereret. Hanc odij versaniam *morbum Bellerophontæum* antiqui nominarunt, quod ea ipsa tristitia tæbe, labora *Rutilius Lupus in i merario.* ræ Bellerophon crederetur, vt iudicat Rutilius Lupus.

Ei nunc nimia bilis morbum assignauit Homero.

Bellerophontæ sollicitudinibus.

Sed homo Ethnicus, Christiano nomine perinfectus, imple Anachoretarum, & Monachorum institutum fugillat, quos *Luci fugas viros* nominat, & Bellerophontæo morbo percitos, in solitudinibus degerere existimat. Si quem habuisset rerum diuinarum sensum, homo ad cœlum magis aptus, quam ad cœlum, agnouisset nullos esse lætiores, nullos tranquillioris animi, vt æque commodioris, quam qui remisso vanissimis rebus nū-